

Regional brytningstid, tema 6

Ödmjukhet och mod gick hand i hand under dagen och vi fick både ögonöppnare och inspiration för att inte bara vänta på mandat utan också skapa eget handlingsutrymme. I tillitsfullt samspel med andra aktörer i systemen och med användare och andra invånare.

De planetära gränserna är ramen, och för omställning till hållbarhet räcker inte konventionell utveckling, det behövs genomgripande transformation. Per-Anders Hillgren är professor i interaktionsdesign vid Malmö universitet, han lyfte behovet av att diskutera djupt rotade världsbilder och träna på att samspeja i en komplex verklighet.

- Det finns ingen nollpunkt som vi kan förstå världen från, det finns bara mer eller mindre privilegierade positioner. Att försöka förstå världen från flera positioner är målet.

Ett exempel är industrins färdplan mot hållbarhet. Den berör inte invånarna, de kanske istället upplever förluster och målkonflikter.

- Förlust och sorg borde vi prata mer om. Vi förtränger det men det måste få bli känslösamt för att vi ska kunna komma vidare.

Per-Anders Hillgrens råd är att stanna upp i problemen, träna på att tänka om och inte hålla så hårt i förståelsen utan acceptera det diffusa. Både känslor, kunskap och respekt behövs i processen, och insikt om att sättet att definiera och lösa ett problem också kan vara en källa till problemet.

Ödmjuk styrning

Silva Mertsola från Demos Helsinki berättade om humble government, ödmjuk styrning, i komplexa problem som kräver långsiktig politisk utformning och där det linjära sättet att tänka och styra inte räcker till. I samverkan med Finlands regering har Demos formulerat modellen humble government, en cirkulär process bestående av tunn konsensus, delegerad problemlösning, återkoppling och revidering av mål.

- Med ödmjuk, humble, menar vi att vilja, och vara tillåten att, ändra riktning när man lär sig något nytt. Ingen vet allt och alla kan ha fel. Ödmjukt samarbete bjuder in parter och ger dem plats att själva söka lösningar i sin kontext, det kräver nya sätt för återkoppling med kollektivt lärande, som t ex peer review. Men modellen passar inte alla problem. Det krävs tunn konsensus, en gemensam förståelse för att detta är viktigt.

Ett samtal om arbetssätt

Malin Lindqvist, Region Örebro, berättade om deras arbete med expeditioner som metod för att förstå komplexa problem och utforska lösningar i samverkan över organisatoriska gränser.

- Detta är ovant, att utforska ordentligt innan vi går på lösningarna. Vi är så präglade att vara lösningsorienterade och leverera resultat. Men systemförändringar kräver en synvända.

Jenny Sjöblom, Vinnova, berättade om missions som ett sätt att ”innovera hur vi innoverar”. Hållbara matsystem var ett pilotområde i Vinnovas omställning och är nu ett av deras strategiska områden.

- Den stora skillnaden är att vi inte har finansiering i fokus utan att behovet, snarare än programmet, får styra insatserna lokalt. Den styrande visionen var att alla barn ska kunna äta bra mat på en trygg plats i skolan. Vinnova är både förändringsagent med hög delaktighet i arbetet och expertmyndighet med systemperspektiv, dubbla roller som är en utmaning i sig.

Maria Jakobsson, Västra Götalandsregionen, sa att deras RUS anger riktning men lämnar stor frihet för lösningar. Det ställer krav på mod och nya arbetssätt och möter hinder i organisationens stuprör.

- Vi har en struktur för samberedning som är viktig och den använder vi. Man behöver inte alltid hitta på nytt. Det är dock viktigt hur och när man lyfter frågor och initierar drivkrafter. Det ska inte bli projekt utan behöver in i ordinarie styrmodeller.

VGR har också kraftsamlingar med andra aktörer, och en stor utmaning är att våga att INTE besluta om målen.

- I stället försöker vi hitta gemensam vilja och överenskommelse.

Design som förhållningssätt

En metod gör ingen skillnad om den inte grundas med förhållningssätt. Med design som förhållningssätt är användarögonblicket viktigt, där skapas värdet. Eva-Karin Anderman, tjänstedesigner på Ramboll sa att design är ett förhållningssätt för att förstå problem och hitta lösningar i en framgångsprocess.

- För att veta att vi löser rätt problem behöver vi undersöka alla underliggande behov. Vi behöver inte ha svaret när vi börjar och det är utmanande både för systemet och individen.

Byggstenarna i design som förhållningssätt beskrev Eva-Karin som att involvera, visualisera, prototypa, skapa handlingsutrymme för aktörer samt lära genom handling.

- Det finns många metoder för varje byggsten. Testa och gör!

Gemensamt labbande för nya arbetssätt

Experio Lab är resultatet av ambitionen att möjliggöra möten mellan design och vård i Värmland. Experio Lab finns nu i fler regioner och kommuner, utan övergripande organisation men med ambitionen att dela kunskap och erfarenhet. Tomas Edman, Experio Lab, beskrev utmaningen i att få ihop erfarenhet och upplevelse med hjälp av design som förhållningssätt.

- Vi behöver gå från fabrikslogik till tjänstelogik. Organisationer är byggda efter det gamla synsättet där användaren konsumerar värdet som skapats i fabriken. Det är fel. Vår enda uppgift är att skapa sådant som möjliggör för andra att skapa värde i sitt liv.

Tomas Edman exemplifierade komplexiteten genom att dela med sig av berättelsen om sin vuxne son som lever med psykisk ohälsa. Vid en utskrivning där medicineringen ställts in och problemet var löst enligt fabrikslogiken uppstod många andra problem på grund av bristande systemtänkande. När inte individens möjlighet att skapa värde är fokus så agerar varje del i systemet efter sin egen logik och sina regler. För individen skapas då fler problem och ett kaos där det man uppnått går om intet.

Experio Lab har ”hälsolabb” där de utforskar nya arbetssätt och där utbyte och feedback skapas mellan regeringskansliet, regioner, kommuner, verksamheter, invånare.

- Vi kan inte tänka oss fram till lösningar. Vi måste göra.

Tomas Edman avslutade med att ge deltagarna en utmaning:

- Möte mellan vård och design räcker inte. Vi behöver bygga ihop hälso- och sjukvård med regional utveckling för att öka människors möjlighet att skapa värde i sina liv. Vi behöver labba tillsammans.